

Strategisk plan for HL-senteret 2021–2024

Samtid og historie i samspill

Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret) er et forsknings-, formidlings- og dokumentasjonssenter med søkelys på Holocaust og andre folkemord, og på minoriteters vilkår i moderne samfunn.

Innhold

01. Direktørens innledning: Det tredje tiåret	4
02. Internt styringsdokument - eksternt visittkort	8
03. Et kunnskapssenter for hele Norge	10
04. Utstillinger	13
05. Senterets sentrale fagområder	15
Holocaust - nye dypdykk	17
Antisemittisme - før og nå	19
Folkemord og brudd på menneskerettigheter	21
Minoriteter/livssynsminoriteter	23
06. HL-senteret - organisasjon og arbeidsplass	25

01

Direktørens innledning

Det tredje tiåret

HL-senteret er på vei inn i sitt tredje tiår. I det vi runder 2021, inn i jubileumsåret, ligger en pandemi blytungt over verden; over Norge og over HL-senteret. I denne situasjonen lanserer vi like fullt HL-senterets nye strategiske plan med optimisme og pågangsmot.

Den foreliggende strategiske planen er utviklet med et sterkt engasjement blant de ansatte og sammen med HL-senterets styre. Vi har i planen stilt oss høye mål for å innfri HL-senterets brede og innholdsrike mandat. Men ingen vet hva rammene de facto vil bli i fireårsperioden foran oss.

Ja, lite vet vi om framtiden, like lite som vi kunne forutse hva som ville skje da HL-senteret gikk inn i forrige strategiperiode, 2017-2020. De mange terrorangrepene mot jødiske mål og terroraksjoner mot innbyggere allment (blant annet i Frankrike, Storbritannia, USA, Danmark), den kraftfulle #metoo-bevegelsen, den like kraftfulle Black Lives Matter-bevegelsen. Hat og konspirasjonsteorier florerer på nettet som aldri før. Demokratier er under press. Slike internasjonale hendelser slår også inn i et forsknings- og formidlingssenter som HL-senteret; vår forskning, undervisning og dokumentasjon får en aktualitet.

Trykket på HL-senteret etter ny kunnskap bare øker – om Holocaust, andre folkemord, minoriteters livsvilkår, antisemittisme, massive brudd på menneskerettighetene, konspirasjonsteorier m.m. Det aksler vi oss for å imøtekomme også i den nye perioden – HL-senteret vil forsterke sin posisjon som kunnskaps-senter for hele Norge.

Årets ord i Norge i 2020 ble «koronaen», og koronaen preger HL-senterets virksomhet i det året vi fyller 20 år: Vi er stengt – på ubestemt tid. Det meste av aktiviteten skjer digitalt. Historisk sett har kriser ofte ført til innovasjon og nyskaping, noe HL-senteret også har erfart. Vi har lagt om, funnet nye arbeidsformer, nye kommunikasjonsformer, nye rutiner og ny adferd for å nå ut til våre målgrupper. Dette er et annet sentralt punkt for den kommende perioden – en fortsatt digital satsing og videreutvikling av forsknings-, undervisnings-, dokumentasjons- og formidlingsvirksomheten.

Men la det være sagt: Vi håper virkelig at vi kan feire 20-årsjubileet for HL-senteret, med en fysisk fest for alle tidligere ansatte, styremedlemmer, samarbeidspartnere og kolleger gjennom 20 år. Men vi planlegger også for at jubileet framskaffer gode faglige bidrag som kan inspirere videre utvikling i det nye tiåret.

Verden er en annen, og Norge er et annet land enn da HL-senteret ble etablert 2001. Det var en liten håndfull ansatte ved senteret i starten, men mange trakk raskt mot den ferske institusjonen og hadde lyst til å ta i et tak. I 2021 har HL-senteret om lag 40 mennesker på huset, faste og prosjektansatte. Fortsatt kontakter folk HL-senteret og ønsker å «gjøre noe» på våre mandatfelt.

Da HL-senteret gikk inn i forrige strategiperiode, hadde vi et stort ønske om mer plass og om oppgradering av slitte rom, men vi manglet finansiering. Finansiering lyktes vi å få i 2018 og i 2020. Dermed åpner den nye strategiperioden med et stort løft for HL-senteret. I jubileumsåret kan vi åpne et nytt tilbygg for utstillinger, kalt MINO, utformet av arkitektfirmaet Transborder Studio. Og vi får oppussede og oppgraderte nye flerbruksrom i den fredede Villa Grande.

Til sammen skaper dette muligheter for unike møter mellom historie og samtid, mellom Villa Grande og MINO. Tilbygget MINO og oppgraderingen i Villa Grande blir et kvantesprang for HL-senterets forskningsbaserte formidling til skoleelever, og en kvalitetsheving av tilbudene til allmennheten. Fra å ha én permanent utstilling om Holocaust og folkemordet på jødene – vår ene hovedpilar – får vi nå permanente lokaler til å huse midlertidige utstillinger om livssynsminoriteter og minoriteters vilkår i moderne samfunn – vår andre hovedpilar – og om andre samtidstemaer. Det er da også et av satsingsområdene for perioden 2021-2024: å utvikle forskningsbaserte utstillinger formidlet til skoleelever og studenter i alle utdanningsløp og også til den allment samfunnsinteresserte offentlighet.

Forskningsmessig vet vi i dag mer enn for fire år siden innenfor alle HL-senterets mandatfelt. En rekke forskningsarbeider og bøker har aktualisert det norske samfunnets kunnskap om Holocaust. I 2017 forelå historiker Bjarte Brulands omfattende arbeid, standardverket «Holocaust i Norge. Registrering, deportasjon, tilintetgjørelse». I 2018 utkom journalist Marte Michelets bok «Hva visste hjemmefronten? Varslene, unnvikelsene, hemmeligholdet» – som skapte en stor debatt i offentligheten. I 2020 utkom en motbok ved Elise B. Berggren, Bjarte Bruland og Mats Tangestuen, «Rapport frå ein gjennomgang av Hva visste hjemmefronten», med en enda sterkere og mer polarisert debatt som følge. Ny bok fra Michelet kommer i 2021. Samtidig har det kommet en rekke andre bøker som har kastet lys over jødernes historie i Norge i okkupasjonsårene, som relanseringen av Oskar Mendelsohns storverk «Jødernes historie i Norge – gjennom 300 år» (2019), som Nina Grünfelds bøker, «Ninas barn. Fortellingen om det jødiske

barnehjemmet i Oslo» (2015) og «Frida. Min ukjente farmors krig» (2020), eller Irene Levins «Vi snakket ikke om Holocaust. Mor, jeg og tausheten» (2020). Disse bøkene er, blant flere andre, viktige bidrag til innsikt om Holocaust allment som HL-senteret aktivt har tatt et ansvar for å diskutere og formidle videre.

Det er av HL-senterets ansatte i foregående periode framskaffet betydelig ny kunnskap gjennom større forskningsprosjekter og flere enkeltprosjekter om Holocaust i Norge og Holocaust internasjonalt. Det store forskningsprosjektet DIMNO, «Demokratiets institusjoner i møte med en nazistisk okkupasjonsmakt», frambrakte nye forskningsfunn. Det samme gjelder for den store satsingen på å forske på og finne fram til ny kunnskap om norske rom som ble forfulgt og drept under Holocaust. En større forskningsatsing er underveis om den økonomiske likvidasjonen av jødiske formuer i okkupasjonsårene – et rystende og omfattende ran av bo og formuer etter at jødene ble arrestert og deportert. Første bidrag om den økonomiske likvidasjonen kommer i første del av strategiperioden, andre bidrag om det økonomiske oppgjøret til og med restitusjonsoppgjøret i 1990-årene kommer i siste del av strategiperioden.

Innenfor HL-senterets øvrige mandatfelt er det gjort ny forskning om minoriteter nasjonalt og om religiøse og etniske minoriteter internasjonalt. Vår internasjonale forskning bærer vitnesbyrd om mennesker som er blant de mest utsatte for grove menneskerettighetsbrudd i samfunn som er preget av voldelig konflikt eller regimeendring. Det er framskaffet betydelig ny kunnskap om antisemittiske holdninger i befolkningen i Norge – og ny kunnskap om rasisme, ekstremisme og konspirasjonsteorier – for å nevne noen av flere fagfelt som er videreutviklet i perioden bak oss.

Foreliggende strategiplan for perioden fra 2021 og fram til og med 2024 uttrykker en bred og ambisiøs plan for å videreutvikle fagfeltene. Vi har lagt omfattende planer for å utvikle undervisningstilbudene til skoleelever, studenter og overfor andre i forskjellige utdanningsløp. Vi har store forventninger til videreutvikling av Dembra, Demokratisk beredskap mot antisemittisme og rasisme.

Den svenske forfatteren Sven Lindquist utmyntet i 1978 et uttrykk som skulle få vidt gjennomslag med boken «Gräv där du står. Hur man utforskar ett jobb». Uttrykket ble umiddelbart et mantra for samfunnskritikere, for historikere, for den undersøkende journalistikken. Å grave er et uttrykk som intuitivt forstås av alle.

I januar 2021 utga en av HL-senterets «founding mothers», Berit Reisel, boken «Hvor ble det av alt sammen? Plyndringen av jødene i Norge». Den omhandler både Reisels egen familiehistorie og hennes deltakelse i det såkalte Skarpnes-utvalget. I februar 2021 avsluttet Reisel et foredrag på HL-senteret med å oppfordre alle til å «finne frem spaden. Stikk den i jorda og begynn å grave. Skaff deg dessuten et godt fagmiljø, for det kan være tungt å bryte løs massive og fastlåste stubber og røtter».

Reisel viste blant annet til egne opplevelser rundt arbeidet med NOU 1997: 22 (levert av Skarpnes-utvalget), som skulle se med nye øyne på inn-dragning av jødisk eiendom i Norge under andre verdenskrig. Utvalget delte seg i et flertall og et mindretall (som bestod av Berit Reisel og Bjarte Bruland). Politikerne fulgte mindretallets innstilling. Som en direkte konsekvens av det økonomiske oppgjøret som fulgte mindretallets premisser, ble Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter, HL-senteret, opprettet – i 2001.

HL-senteret er nå på vei inn i sitt tredje tiår og har i løpet av de to foregående tiårene for lengst tilbakelagt pionerfasen. HL-senteret er i dag en veletablert og – tør vi si – en velrenommert institusjon. Forventningene til HL-senteret har alltid vært der og blir ikke mindre med årene og samfunnsutviklingen. Kravene til innsats fra HL-senteret til oss selv, er om mulig enda større. Derfor er denne strategiske planen kan hende den mest ambisiøse senteret har hatt. Samtidig må ambisiøse og omfattende planer for en forsknings- og formidlingsinstitusjon alltid være preget av **kvalitet**. Senteret har gjennom de to første tiårene hatt en stor vekst både i antall ansatte og faglige temaområder. Derfor må **konsolidering** også følge **kvalitet**.

HL-senterets strategiske hovedfokus vil i den kommende perioden ligge langs ulike akser: For det første er målet å være et kompetansesenter for **hele** Norge. For det andre vil en omfattende bygningsmessig satsing på nytt tilbygg og på oppgradering av gammelt bygg sikre flere og bedre muligheter for utstillinger på flere mandatfelt. For det tredje ønsker vi å **konsolidere** og **videreutvikle** forsknings-, formidlings- og dokumentasjonsvirksomheten vår med **kvalitet**.

Et sentralt mål for denne strategiske perioden er i sum å befeste og videreutvikle HL-senteret som en nasjonal institusjon, med gode samarbeidspartnere nasjonalt og internasjonalt.

Alle ansatte er klare for innsats.

Guri Hjeltnes
direktør, HL-senteret

02

Internt styringsdokument - eksternt visittkort

Internt styringsdokument - eksternt visittkort

HL-senterets strategiske prioriteringer i kommende periode kan oppsummeres i disse hovedpunktene.

- HL-senteret vil være et kunnskapssenter for hele Norge.
- Senteret vil satse mer på utstillinger – spesielt i forbindelse med ferdigstillingen av utstillingsarealet i tilbygget MINO, men vil også legge faglig innsats i den permanente Holocaustutstillingen.
- HL-senterets forsknings-, formidlings- og dokumentasjonsarbeid videreføres og videreutvikles

innenfor våre sentrale fagområder slik de er formulert i mandatet: Holocaust og andre folkemord, antisemittisme, brudd på menneskerettighetene og minoriteters og spesielt livssynsminoriteters vilkår.

Dette er overordnede linjer som HL-senteret vil prioritere i kommende strategiske periode, og på den måten være et godt internt styringsdokument, men også et eksternt visittkort.

03

Et kunnskapssenter
for hele NorgeEt kunnskapssenter
for hele Norge

Senteret vil i kommende strategiske periode legge vekt på å være et kunnskapssenter for hele Norge. Vi vil nå ut til et større publikum i alle deler av landet.

HL-senteret har et bredt mandat. Vi skal forske, formidle og dokumentere – både innenfor rammen av skole og akademia – og overfor et bredt publikum. Forskningsinnsatsen vil de kommende årene gå videre og dypere inn i kjernen av mandatfeltene Holocaust og andre folkemord, antisemittisme og minoriteters livskår. Undervisningstilbudene til skoleelever, studenter og andre vil videreutvikles med sikte på å nå nye aldersgrupper og nå flere på alle løp i utdanningen, utvide det tematiske tilbudet og invitere til besøk fra videre geografiske områder. HL-senterets forsknings- og formidlingsvirksomhet blir presentert for allmennheten på mange vis, gjennom seminarer, konferanser, foredrag og samtaler i ulike formater. Denne formidlingen overfor den interesserte offentlighet har ekspandert de siste fem år og vil videreutvikles i kommende periode.

HL-senteret skal være en kunnskapsbank for hele landet som formidler allsidig fagkunnskap, referansetjenester, arkivtjenester og dokumentasjon tilknyttet senterets kjernetematikk. HL-senteret yter mye folkeopplysning, gjennom grundig besvarelse av historiefaglige henvendelser og samtidsspørsmål fra allmennheten. Senteret produserer også digitale formidlingstilbud rettet mot et bredt publikum, med det brede mandatet som ramme. Formidlingen tar utgangspunkt i senterets egen forskning. Denne formidlingskompetansen

danner et solid grunnlag når senteret i kommende strategiperiode skal styrke sin rolle som et *senter for hele Norge*.

HL-senteret har som ambisjon å nå bredere ut geografisk og til nye målgrupper – flere klassetrinn i grunnskolen, flere studenter fra fagskoler, høyskoler og universiteter. Senteret vil også nå videre ut til det allment interesserte publikum, samt trekke til seg nye generasjoner. Verktøyene for å oppnå dette vil vi utforske og utvikle i perioden.

Fire viktige elementer for å kunne utforske og utvikle senteret videre i denne retningen vil være:

- Digital satsing og videreutvikling av formidlingsvirksomheten.
- Videreutvikle kvaliteten på program- og faginnhold i ulike undervisnings- og formidlingstilbud.
- Økt brukermedvirkning i prosesser knyttet til undervisning og utstilling.
- Utvikling av det faglige samarbeidet med andre institusjoner på nasjonalt og lokalt plan, som de øvrige freds- og menneskerettighetssentrene, museer, høyskoler og universiteter, forskningsmiljøer og utstillingsinstitusjoner.

For å lykkes med HL-senterets ambisjon om å nå nye målgrupper satses det på flere områder.

- HL-senteret vil i perioden videreføre og styrke den digitale forskningsformidlingen. Ved å gjøre forskningen tilgjengelig på nye digitale plattformer vil vi nå et større faglig og allment publikum. Senteret vil etablere podkaster og forskerblogg og publisere på relevante nettsteder. Faglige arrangementer vil i størst mulig grad også strømmes. Det skal satses mer på postproduksjon slik at vi får bedre kvalitet i våre digitale produkter.
- Senteret vil gjøre dypdykk i flere sider ved Holocaust i Norge.
- Arbeidet med nasjonale minoriteter vil styrkes – spesielt knyttet til Holocaust, hvor vi vil fokusere på lokal forankring i ulike landsdeler. HL-senteret vil i tilknytning til dette satse aktivt på utvikling av forskningssøknader og andre søknader om ekstern finansiering for å oppnå denne økte lokale forankringen.
- HL-senteret vil videreføre og styrke arbeidet med å profesjonalisere og digitalisere arkivvirksomheten. Gjennom digital publisering av arkivinformasjon og dokumenter vil senterets samlinger tilgjengeliggjøres for nye brukere over hele landet.
- HL-senterets spesialiserte fagbibliotek innenfor institusjonens kjernetematikk låner jevnlig ut litteratur til forskere og studenter i hele Norge og er også åpent for offentligheten. Senteret sikter på å videreutvikle litteratursamlingen og å utarbeide strategier for å formidle relevant litteratur til et bredere publikum og nye brukergrupper.
- HL-senteret vil satse digitalt både med hensyn til undervisningstilbud og -opplegg, og vil søke eksterne midler for dette. En fortsatt digital undervisningssatsing vil styrke HL-senterets rolle som et nasjonalt ressurscenter for undervisning om Holocaust, antisemittisme, rasisme og andre relevante samtidstemaer.
- HL-senteret vil styrke Dembra (Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme) som kompetansehevingstilbud for hele Utdannings-Norge. Senteret vil arbeide for langsiktig finansiering av Dembra/lærerutdanningen (Dembra LU) og videre integrering av Dembra skole og Dembra LU. Senteret

vil også utforske muligheten for et Dembra-program for barnehager.

- HL-senteret vil i løpet av kommende periode utvikle og tilby digitale museumsopplevelser som bringer senterets aktiviteter i Villa Grande og MINO ut til hele landet og grenseløst videre ut til «hele verden».
- HL-senteret vil i løpet av neste strategiske periode fornye nettstedet som et ledd i utviklingen av ny visuell identitet. Nettstedet skal framstå som en kunnskapsportal som bidrar til å gjøre vår virksomhet synlig og tilgjengelig for hele Norge. En større andel av HL-senterets formidling vil foregå på digitale flater hvor vi kan nå nye målgrupper.

HL-senteret har også et ansvar for å skape et samfunnsengasjement rundt viktige markeringer i hele landet. Blant annet gjennom HL-senterets nestlederposisjon i den norske delegasjonen til IHRA, International Holocaust Remembrance Alliance, har HL-senteret en forpliktelse til å spre kunnskapen om Holocaust til stadig flere. HL-senteret vil derfor fortsatt være en aktiv bidragsyter i de internasjonale viktige fagmiljøene og sikre at vi får kunnskap og impulser fra disse. HL-senteret vil fortsette å påta seg oppdrag for IHRA.

Den internasjonale Holocaustdagen, som markeres årlig 27. januar, er en viktig markering der Holocaust i Norge settes inn i en bredere internasjonal kontekst. Denne nasjonale markeringen utføres med støtte fra Utenriksdepartementet, og det er en ambisjon å inspirere til nye lokale markeringer av denne dagen, rundt om i Norge.

HL-senteret har siden 2002 vært ansvarlig for Benjaminprisen, oppkalt etter Benjamin Hermansen, som ble drept 15 år gammel i et rasistisk motivert drap. Benjaminprisen deles ut hvert år til en skole som arbeider godt og systematisk mot rasisme og diskriminering. HL-senteret er ansvarlig for å spre kunnskap om Benjaminprisen, motta forslag på priskandidater, samle informasjon om skolenes arbeid og gjennomføre en evaluering av skolenes innsats, ved en bredt sammensatt jury. HL-senterets direktør leder juryen, og undervisningsavdelingen er sekretariat for prisen. Utdanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet finansierer Benjaminprisen.

04

Utstillinger

Utstillinger

HL-senteret vil i planperioden fortsette å lage utstillinger – ikke minst i forbindelse med vårt tilbygg MINO og i oppgraderte rom i Villa Grande. HL-senterets tilbygg MINO gir unike muligheter til å styrke utstillingsarbeidet i kommende strategiperiode.

- HL-senterets utstillinger oppfyller et viktig samfunnsmandat om formidling til allmennheten. De gir viktig, veloverveid og forskningsbasert informasjon til alle besøkende, samtidig som utstillinger utfordrer til refleksjon og er estetiske opplevelser. Vi vil arbeide med å utvikle søknader for å kunne hente midler til utstillingsvirksomhet.
- Utstillingsarealene i Villa Grande og i MINO gir glimrende muligheter til å styrke koblingen mellom forskning, formidling, dokumentasjon og utstillinger. Vi vil satse på en veksling mellom vandretstillinger, samarbeid og innlån av utstillinger og selvlagede utstillinger. I tillegg vil senterets forskere, formidlere og andre ansatte være viktige premissleverandører for utstillinger som initieres.
- HL-senterets kompetanse innenfor undervisning og skoleverk er verdifull i utviklingen av utstillinger. Målet er at denne kompetansen skal trekkes tidlig inn i planleggingen av utstillinger. Dermed vil de didaktiske og pedagogiske kvalitetene til utstillingene sikres, med tanke på skoleelever og andre grupper. For eksempel kan undervisningsavdelingen bidra til medvirkningsprosesser, referansegrupper og brukertesting. Ved å sette publikums behov høyt vil vi få utstillinger som når et bredere publikum.
- HL-senteret vil utvikle et «ambassadørprogram» for å øke besøkstall, øke kjennskapen til senteret i viktige målgrupper, og øke disse målgruppens eierskap til HL-senterets arbeid og utstillingene.
- HL-senteret vil arbeide med å utvikle en 3D-modell av Villa Grande og MINO som åpner for besøksopplevelser for et nasjonalt og internasjonalt publikum. En digital/virtuell vandring gjennom publikumsarealet som også inkluderer bibliotek og arkiv, vil bli en viktig tilvekst til senterets formidling – blant annet gjennom Ruth Maiers arkiv og andre arkiver, den permanente Holocaust-utstillingen og ulike utstillinger i MINO. Den digitale satsingen på dette området vil bidra til å tilgjengeliggjøre kunnskap og opplevelser på HL-senteret også til dem som ikke kan besøke oss fysisk.
- HL-senterets gjenstandssamling er en sentral del av senterets dokumentasjonsvirksomhet. I neste periode vil senteret gjennomgå og oppdatere gjenstandssamlingen. En slik prosess vil kunne bringe nye gjenstander fram i lyset til framtidige utstillinger. Gjenstander fra enkelte privatarkiv vil kunne inkluderes i et oppdatert register, og det kan potensielt opprettes egne fotosamlinger. Her kan det være aktuelt å søke om ekstern finansiering.

05

Senterets sentrale fagområder

Senterets sentrale fagområder

HL-senterets mandatområder er angitt i vedtektene. Denne strategiske planen vil beskrive hvordan disse områdene skal ivaretas de neste årene.

Vi vil her uttrykke både hva vi *vil/skal* ha gjennomført, og hva vi *ønsker* gjennomført, ut fra ulike premisser.

HL-senteret vil i kommende strategiske periode fortsette å utvikle prosjekter på tvers av ulike fagtemaer, avdelinger og faggrupper. Dette samspeillet er viktig både for å vinne ny kunnskap og for å skape en god dynamikk mellom fagfelt og avdelinger. Senteret vil særlig satse på temaer som kobler fortid og samtid, nasjonale og internasjonale perspektiver. Eksempler kan være *fortidsoppgjør*, *forebygging*, *statsborgerskap* og *hatytringer*.

Internasjonalt samarbeid ligger som en grunnleggende premiss for forskning, undervisning og formidling. Samarbeid med internasjonale fagmiljøer er avgjørende også på de områdene hvor vi arbeider med norske forhold, ikke minst fordi internasjonalt samarbeid ofte er en forutsetning når vi søker eksterne midler. HL-senteret vil i neste periode aktivt søke å styrke sine internasjonale nettverk innenfor forskning, formidling og dokumentasjon.

Holocaust, nye dypdykk

HL-senteret vil løfte temaet Holocaust generelt og Holocaust i Norge mer spesielt.

Forskning

HL-senterets Holocaust-forskning har gitt viktig kunnskap om de samfunnsmessige premissene for folkemordet mot jødene i Norge, med særlig vekt på institusjoner, ideologi og aktører.

Den kommende perioden vil omfatte flere prosjekter om Holocaust i Norge og internasjonalt. Flere av temaene bygger videre på senterets tidligere forskning. HL-senteret vil også søke eksterne midler med det mål å kunne igangsette bredere forskningsprosjekter og sikre nyrekruttering.

Stikkord for senterets Holocaust-forskning kommende periode er oppgjør, gjerningsmenn, ideologi og jødiske erfaringer.

- Det vil iverksettes et prosjekt om det økonomiske oppgjøret for jødene i etterkrigstiden fram til og med restitusjonsoppgjøret.

- HL-senteret skal iverksette et bokprosjekt om politiinspektør Knut Rød.

- Senteret vil gjennomføre et bokprosjekt om Feldmann-saken.

- HL-senteret vil gjennomføre et bokprosjekt om de jødiske flyktingene som kom til Norge fra Nazi-Tyskland i 1930-årene.

- HL-senteret vil studere jødernes fortellinger og deres egne erfaringer under Holocaust, basert på nye intervjuer. Et særlig søkelys vil rettes mot deres fluktfortellinger og liv i eksil. Det vil bli foretatt en pedagogisk og digital tilrettelegging av eksisterende intervju materiale som er gjort ved senteret.

- Forskning om pådrivere og gjerningsmenn under Holocaust i Norge vil bli videreført. Blant annet vil det gjennomføres et prosjekt om antisemittisme og om Nasjonal Samlings hird og dens handlinger.

- HL-senteret vil gjennomføre studier av Nasjonal Samlings rolle i Holocaust i Norge som kan munne ut i en monografi om Nasjonal Samling i løpet av perioden.

- Senteret skal utvikle søknader om forskningsmidler til flere større forskningsprosjekter om Holocaust i Norge, ledet av HL-senteret og i samarbeid med andre institusjoner.

- I arbeidet med det ideologiske grunnlaget for Holocaust vil senteret i kommende periode særlig se på antisemittismen i 1930-årene og antisemittismens sentrale rolle i fascismen i 1930-årene.

- Det vil utvikles et prosjekt rundt det nazistiske folkemordet på Roma/Sinti med et fokus på ofre. Her vil det blant annet legges vekt på å etablere et mer nøyaktig antall ofre, i samarbeid med internasjonale fagmiljøer.

- Det vil gjennomføres en større internasjonal seminarrekke om Holocaust. Her vil det overliggende spørsmålet være: Hva kan vi i Norge lære av den internasjonale Holocaust-forskningen, og hvordan kan vi gjøre bruk av den forskningen i vår egen kontekst?

- HL-senterets dokumentasjonsvirksomhet vil være en viktig støtte under utviklingen og gjennomføringen av forskningsprosjekter om Holocaust, blant annet gjennom litteratursøk, arkivsøk og tilrettelegging/gjennomgang av relevant materiale fra egne samlinger.

HL-senterets forskning vil fortsatt ha et bredt nedslagsfelt og dekke en rekke ulike områder som kan framskaffe og sette sammen flere brikker i den større historien om Holocaust i Norge og Europa. Her vil også historien om hvordan Holocaust spiller inn på vår egen samtid, være et sentralt tema. Det samme vil antisemittismeforskningen.

Formidling

Senterets formidling vil satse på følgende områder i kommende strategiske periode:

- Undervisningen på HL-senteret skal reflektere oppdatert kunnskap om Holocaust, både historiefaglig og pedagogisk. I kommende periode skal senterets undervisningsvirksomhet videreutvikle en erfaringsbasert mal om grunnprinsipper for formidling om Holocaust i en norsk sammenheng.

- Formidlingsdelen av senteret vil samarbeide mer systematisk med senterets eget forskningsmiljø for å bidra til å utvikle nye Holocaust-relaterte undervisningsopplegg og forskningsspørsmål basert på nye forskningsfunn.

- Undervisningsoppleggene skal utvikles og utvides for å vise at forsøkene på å utrydde norske rom skjedd ut fra andre historiske premisser enn for jødene.

- Vi vil utvikle og implementere undervisningsopplegg som inkluderer medvirkning fra rom og romani på premisser som er gjenkjennelig for gruppene.

- HL-senterets kompetanse knyttet til Holocaust-undervisning og markering av Den internasjonale Holocaustdagen skal bidra til at Dembra-skoler særlig, men norske skoler generelt får god støtte i sitt arbeid med disse temaene.

Antisemittisme før og nå

HL-senterets arbeid med antisemittisme i kommende strategiske periode vil trekke inn dimensjonene historie – samtid og Norge – internasjonalt.

Forskning

HL-senteret er i dag den sentrale norske institusjonen som forsker på feltet antisemittisme. I inneværende planperiode vil denne posisjonen videreutvikles, og kunnskapen vil utvides gjennom arbeidet med den tredje holdningsundersøkelsen (2020–2022) og andre prosjekter. HL-senteret ønsker å styrke sin rolle som kunnskapssenter internasjonalt for antisemittismeforskning. Eksempler på satsings-områder er:

- HL-senteret vil bruke holdnings-undersøkelsene som et grunnlag for videre forskning på antisemittisme og konspirasjonsteorier i samtiden. Den tredje holdningsundersøkelsen vil dessuten gi ny kunnskap om ungdommers holdninger til jøder og andre minoriteter som kan danne grunnlag for nye didaktiske prosjekter.

- Forskningsprosjektet *Shifting Boundaries* (2018–2021), som blant annet har sett på de kommunikative grensene for antisemittiske ytringer i dagens Norge, vil videreføres. Her vil ny empiri, blant annet holdningsundersøkelser, legge grunnlaget for videre forskning. Dessuten kan innsiktene som er vunnet i prosjektet, overføres til undersøkelser om muslimfiendtlighet og rasisme mer generelt. Vi ønsker at det blir utviklet en medieundersøkelse som ser på språkbruken i pressen, og vi vil søke forskningsmidler til dette.

- HL-senteret vil i den kommende perioden utvikle et historisk prosjekt om antisemittismen i Norge i 1930-årene. Vi vil søke om ekstern finansiering til dette prosjektet for at senteret skal få muligheten til å dekke flere tematiske områder. Dette prosjektet vil også være en viktig kunnskapsleverandør for Holocaust-forskningen.

- HL-senteret skal videreutvikle det internasjonale perspektivet på forskningen ved å delta i internasjonale forskernettverk, støtte andre land som vil gjennomføre holdningsundersøkelser, og formulere «best practices» på feltet. Arbeidet skal lede fram mot en NFR-søknad i 2022.

- Senteret skal i løpet av de neste fire årene ta sikte på å utvikle et forskningsprosjekt knyttet til konspirasjonsteoriene og subversjonsmytenes betydning innenfor norsk antisemittisme og høyre-radikalisme i fortid og nåtid.

- HL-senteret vil i de neste fire årene utarbeide et forskningsprosjekt som skal kartlegge og analysere hvordan den radikale og konspirasjonsteoretiske antisemittismen ble introdusert og spredd i Norge av aktører som tilhørte et internasjonalt antisemittisk nettverk, som både omfattet Norden, Tyskland og Europa for øvrig, og hvordan disse aktørene bidro til utviklingen av fascismen og nazismen.

Formidling

HL-senteret vil styrke sin formidling om antisemittisme i nyere tid.

- For at undervisningen skal være relevant for HL-senterets mange målgrupper, vil denne delen av virksomheten i de neste fire årene særlig legge vekt på kunnskap om antisemittisme som fenomen etter 1945 og anvende dette i undervisningen. I den sammenheng vil vi særlig drøfte hvilke konsekvenser forskningsfunn kan få for flere grupper, og legge opp et pedagogisk tilbud som reflekterer dette. Ny kunnskap må også her generere nye pedagogiske opplegg som formidler disse nyvinningene på en klok måte.

- Dembra skal videreutvikles som viktig satsing for å nå ut til skoler, skoleledere og lærere med HL-senterets kompetanse om antisemittisme. Dette inkluderer god og oppdatert formidling om antisemittisme og forebygging på nettstedet dembra.no.

Folkemord og brudd på menneskerettigheter

Senteret vil videreutvikle den delen av mandatet som omhandler folkemord og brudd på menneskerettigheter, på følgende måter i den kommende perioden.

HL-senteret skal sette søkelys på folkemord og beslektede brudd på menneskerettighetene. For å oppfylle dette mandatområdet har HL-senteret de senere årene gjennomført historisk orienterte forskningsprosjekter om folkemord og samtidig styrket sin forsknings- og formidlingsaktivitet knyttet til internasjonale samtidsspørsmål.

Forskning

Den brede forskningen om Holocaust har lagt et viktig fundament for den sammenliknende folkemordforskningen, som i dag spenner svært vidt, og som har koblinger til studier av menneskerettigheter, konflikt, demokratisering. HL-senterets folkemordforskning favner både historiske og samtidige perspektiver. Folkemordforskning kobler fortid og nåtid, nasjonale og internasjonale forhold, og kan derfor gi viktige bidrag til tverrgående prosjekter på senteret.

- HL-senteret vil være en ledende norsk kunnskaps- og forskningsinstitusjon på folkemordfeltet, og aktivt delta i internasjonale nettverk og forskningsmiljøer. Senteret vil i kommende periode være en tydelig formidler av kunnskap om dagsaktuelle spørsmål av bred, allmenn interesse. Stikkord for folkemordforskningen kommende periode er forebygging, minoritetsbeskyttelse og fortidsoppgjør.

- Mye av den sammenliknende folkemordforskningen er drevet fram av et ønske om å etablere effektive mekanismer for forebygging. Det er imidlertid et stort behov for forskningsbasert kunnskap om hvordan slike mekanismer virker. Det er dessuten et stort behov for å løfte fram sårbare minoriteters behov for beskyttelse i konfliktområder. Derfor vil HL-senteret i neste periode legge særlig vekt på forebygging av folkemord og beslektede menneskerettighetsbrudd i sin forskning på internasjonale samtidstemaer.

- HL-senteret vil også løfte fram sammenhenger mellom etnisk og religiøs minoritetsstatus, statsborgerskap og massive menneskerettighetsbrudd. HL-senteret ønsker å fortsette sitt samarbeid med aktører i aktuelle fokusland og avholde internasjonale seminarer og konferanser som frambringer ny kunnskap og bygger nettverk.

- I løpet av strategiperioden vil spørsmål om oppgjør med fortiden aktualiseres ved at Den internasjonale straffedomstolen (ICC) har 20-årsjubileum i 2022. Samme år skal Sannhets- og forsoningskommisjonen i Norge, som gransker fornorskingspolitikken overfor samer, kvener og norskfinner, levere sin rapport. Senteret vil rette oppmerksomhet mot fortidsoppgjør gjennom en stor internasjonal konferanse.

- Det vil bli forsket på hvordan etterkrigs-Norge forholdt seg til begrepet «folkemord» og forslaget til en internasjonal folkemordkonvensjon. Ble Norges ståsted, særlig synet på «kulturelt folkemord», påvirket av fornorskingspolitikken? Videre vil vi rette blikket mot samtiden og ut i verden ved å se på hvordan den illiberale vendingen i internasjonal politikk påvirker muligheten for fortidsoppgjør.

- Den brede forskningen om Holocaust har lagt et viktig fundament for den sammenliknende folkemordforskningen, som i dag spenner svært vidt, og som har koblinger til studier av menneske-rettigheter, konflikt og demokratisering. HL-senterets folkemordforskning favner både historiske og samtidige perspektiver. Folkemordforskning kobler fortid og nåtid, nasjonale og internasjonale forhold, og kan derfor gi viktige bidrag til tverrgående prosjekter på senteret. Forskerne på feltet vil bidra til prosjektsøknader innenfor slike tverrgående temaer, og vil fortsette arbeidet med å skaffe ekstern finansiering til temaområdet folkemord.

Formidling

HL-senteret vil i perioden styrke sin realhistoriske kunnskap om andre folkemord i tillegg til Holocaust. Dette vil munne ut i utarbeidelsen av nye pedagogiske tilbud med komparativt perspektiv på folkemord. Senteret satser også på å bidra ytterligere til dagsaktuell samfunnsdiskusjon der vi kan bidra fra våre temafelter.

Minoriteter/ livssynsminoriteter

HL-senteret vil videreutvikle den delen av mandatet som omhandler minoriteter / livssynsminoriteter, på følgende måter i den kommende perioden.

Forskning

HL-senteret vil videreføre forskning knyttet til vilkår for livssynsminoriteter samt minoritetsgrupper der andre former for identitetsgrunnlag ligger til grunn for utsatthet. HL-senterets strategiske prioritering i kommende periode er:

- Hverdagsrasisme som erfaring på tvers av ulike minoritetsgrupper. Med utgangspunkt i MINOs åpningsutstilling om hverdagsrasisme har senteret satt i gang et landsomfattende dokumentasjonsarbeid: Gjennom 2021 samles det inn erfaringsfortellinger fra individer med ulik minoritetsbakgrunn bosatt ulike steder i Norge. Dette vil utgjøre et arkiv som i kommende periode vil danne grunnlag for studier med mål om å identifisere mønstre i hverdagsrasisme og hva den springer ut av.
- Vilkårene for den jødiske minoriteten i norsk samtid. Forskningsprosjektet *Negotiating Jewish Identity* (2018–2021), som analyserer vilkårene for jødisk liv og identitet i samtidens Norge, vil danne grunnlag for videre forskning. Blant annet vil det i samarbeid med POLIN, museet for de polske jødernes historie, utarbeides to rapporter med vekt på metode for innsamling av familieminne i jødiske familier (*oral history project*) og for kunnskap om tradisjon og identitet.

- Kunnskap om holdninger til muslimer. Holdningsundersøkelsen i 2021 vil danne grunnlag for videre forskning på fordommer og muslimfiendtlighet i samtiden.
- HL-senteret vil også bidra inn i prosjekter om livssynsminoriteter etablert innenfor andre forskningsmiljøer, som Religious Diversity and Participation in Globalizing Cityscapes, Universitet i Bergen.
- HL-senteret ønsker å videreutvikle forskningen om norske rom, særlig studere «sigøynerpolitikken» i et skandinavisk perspektiv i etterkrigstiden og videreføre samarbeidet med minoriteten. Søknader om ekstern finansiering vil utvikles.

- Senteret vil utvikle prosjektet «Livssynsminoriteters vilkår i Norge – en komparativ studie». Tidligere forskningsarbeid om livssynsminoriteters vilkår for å utøve ritualer, til å vise sin identitet og ivareta tradisjoner vil i perioden bli videreført og utvidet. Studien vil være komparativ, og de ulike samfunnenes erfaringer vil analyseres i lys av tros- og livssynsfriheten som befestet rettighet i Norge etter innføringen av ny lov om tros- og livssynssamfunn.

Formidling

HL-senterets strategiske prioriteringer på feltet er:

- Å tilby undervisning om nasjonale minoriteter og urfolksvilkår i fortidens og nåtidens Norge basert på gruppenes selvforståelse og premisser. Senteret vil satse på økt kunnskap om rom og romani, og deretter utarbeide undervisningsopplegg som presenterer mangfoldet i gruppene på en helhetlig og inkluderende måte. Gruppene vil involveres i utformingen.
- Utarbeide undervisnings- og besøkstilbud om rasisme/hverdagsrasisme, basert på åpningsutstillingen i MINO, hvor inkluderende pedagogikk og dialog som metode vil stå sentralt.
- Dembra vil styrke bidraget til kompetanseheving om forebygging av rasisme, antisemittisme og andre former for gruppefiendtlighet i barnehage, skole og lærerutdanning, både gjennom Dembra og undervisningsavdelingens arbeid.
- Dembra vil være en aktiv stemme i den offentlige samtalen om utfordringer med fordommer, utenfor-skap og rasisme i utdanningen.
- Videreutvikling av Dembra skal sikre kontinuerlig relevans og aktualitet relatert til skolens nye læreplaner og aktuelle utfordringer som rasisme, hatefulle ytringer, ekstremisme. Dembra vil styrke det brede kompetansetilbudet for lærere gjennom fagdager, webinar og annet.

06

HL- senteret – organisasjon og arbeidsplass

HL-senteret – organisasjon og arbeidsplass

HL-senteret skal være en profesjonell og velfungerende organisasjon med gode administrative støttefunksjoner og systemer tilpasset senterets virksomhet.

Vårt arbeid er langsiktig innrettet, og vi legger FNs bærekraftsmål til grunn for virksomheten. Bærekraftsmålene og vårt arbeid med disse vil bli inkludert i dokumentasjon og rutineverk tilknyttet senterets drift, interne styrende dokumenter som for eksempel strategisk plan og tilhørende forretningsplan, etiske retningslinjer og andre relevante policyer og retningslinjer.

Senterets organisering og arbeidsmetoder skal legge til rette for faglig samarbeid, god internkommunikasjon, medvirkning og sosial samhandling på tvers av avdelinger og kompetansefelt. Vi skal videreutvikle våre organisasjons- og styringsstrukturer og sikre god forvaltning av senterets grunnkapital med vekt på langsiktighet.

HL-senteret skal være en attraktiv arbeidsplass, med gode arbeidsbetingelser for ansatte. Arbeidsmiljøet skal være inkluderende, og senteret skal ha en personalpolitikk som fremmer likestilling og hindrer diskriminering. Arbeidet med likestilling og mangfold skal være målrettet og systematisk i alt fra rekruttering, lønn, livsfasetilpasning til utvikling og opplæring og tilrettelegging.

Alle ansatte skal oppleve arbeidsplassen som trygg, og senteret skal ivareta alle krav til helse, miljø og sikkerhet. HL-senteret skal i kommende periode også videreutvikle gode beredskapsplaner som del av kriseressurssamarbeidet for kulturinstitusjoner i Oslo og Akershus. Senteret vil også arbeide for sertifisering som miljøfyrtårn.

HL-SENTERET

Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter

